

U C H W A Ł A
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 3 grudnia 2004 r.

w sprawie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym

Senat, po rozpatrzeniu uchwalonej przez Sejm na posiedzeniu w dniu 4 listopada 2004 r. ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, wprowadza do jej tekstu następujące poprawki:

- 1) w art. 2:
  - a) w ust. 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

"5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat;"
  - b) w ust. 3 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

"5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat;"

- 2) w art. 2:
  - a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

"2. Mniejszości, o których mowa w ust. 1, to następujące mniejszości:

    - 1) białoruska;
    - 2) czeska;
    - 3) litewska;
    - 4) niemiecka;
    - 5) ormiańska;
    - 6) rosyjska;
    - 7) słowacka;
    - 8) ukraińska;

9) żydowska.",

b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

"4. Mniejszości, o których mowa w ust. 3, to następujące mniejszości:

- 1) karaimska;
- 2) łemkowska;
- 3) romska;
- 4) tatarska.";

3) w art. 6 w ust. 2 w pkt 2 wyrazy "które są" zastępuje się wyrazami "które mogą być";

4) dodaje się art. 8a w brzmieniu:

"Art. 8a. 1. Przed organami gminy, obok języka urzędowego, może być używany, jako język pomocniczy, język mniejszości.

2. Język pomocniczy może być używany jedynie w gminach, w których liczba mieszkańców gminy należących do mniejszości, której język ma być używany jako język pomocniczy, jest nie mniejsza niż 20% ogólnej liczby mieszkańców gminy i które zostały wpisane do Urzędowego Rejestru Gmin, w których używany jest język pomocniczy, zwanego dalej "Urzędowym Rejestrem".

3. Możliwość używania języka pomocniczego oznacza, że osoby należące do mniejszości, z zastrzeżeniem ust. 5, mają prawo do:

- 1) zwracania się do organów gminy w języku pomocniczym w formie pisemnej lub ustnej;
- 2) uzyskiwania, na wyraźny wniosek, odpowiedzi także w języku pomocniczym w formie pisemnej lub ustnej.

4. Dopuszcza się wniesienie podania w języku pomocniczym. Wniesienie podania w języku pomocniczym nie stanowi braku powodującego pozostawienie podania bez rozpoznania.

5. Procedura odwoławcza odbywa się wyłącznie w języku urzędowym.

6. Nikt nie może uchylić się od wykonania zgodnego z prawem polecenia lub orzeczenia wydanego w języku urzędowym, jeżeli okoliczności wymagają niezwłocznego jego wykonania, aby mogło osiągnąć swój cel.

7. Wątpliwości rozstrzygane są na podstawie dokumentu sporządzonego w języku urzędowym.";

- 5) w art. 9 w ust. 4 wyrazy "8%" zastępuje się wyrazami "20%";
- 6) w art. 11 w ust. 1 w zdaniu wstępnym skreśla się wyraz "tradycyjne";
- 7) w art. 11 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

"2a. Dodatkowe nazwy, o których mowa w ust. 1, nie mogą nawiązywać do nazw z okresu 1933-1945, nadanych przez władze Trzeciej Rzeszy Niemieckiej lub Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich.";
- 8) w art. 11:
  - a) w ust. 6:
    - pkt 1 otrzymuje brzmienie:

"1) liczba mieszkańców gminy należących do mniejszości jest nie mniejsza niż 20% ogólnej liczby mieszkańców tej gminy, lub, w przypadku miejscowości zamieszkaney, za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w języku mniejszości opowiedziała się w konsultacjach, przeprowadzonych w trybie określonym w art. 5a ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 191, z późn. zm.), ponad połowa mieszkańców tej miejscowości biorących udział w konsultacjach";
    - skreśla się pkt 2,
  - b) w ust. 7 wyrazy "ust. 6 pkt 2" zastępuje się wyrazami "ust. 6 pkt 1";
- 9) w art. 12 w ust. 3 w pkt 5 wyrazy "ust. 6 pkt 2" zastępuje się wyrazami "ust. 6 pkt 1";
- 10) w art. 12 w ust. 7 po wyrazie "Nazw" dodaje się wyraz "Miejscowości";

- 11) w art. 12 dodaje się ust. 8a w brzmieniu:
"8a. Na odmowę dokonania wpisu, o którym mowa w ust. 6, i na wykreślenie, o którym mowa w ust. 8, radzie gminy przysługuje skarga do sądu administracyjnego.";
- 12) dodaje się art. 12a w brzmieniu:
"Art. 12a. Przez liczbę mieszkańców gminy należących do mniejszości, o której mowa w art. 8a ust. 2, art. 9 ust. 4 i art. 11 ust. 6 pkt 1, należy rozumieć liczbę urzędowo ustaloną jako wynik ostatniego spisu powszechnego.";
- 13) art. 14 otrzymuje brzmienie:
"Art. 14. Minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych zarządza tłumaczenie niniejszej ustawy na języki mniejszości.";
- 14) w art. 16 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:
"2a. Dotacje, o których mowa w ust. 2, przyznawane z części budżetu państwa, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, mogą być udzielane z pominięciem otwartego konkursu ofert. Minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych corocznie ogłasza zasady postępowania w sprawach dotyczących udzielania dotacji, o których mowa w ust. 2. Przepisy art. 14-18 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.) stosuje się odpowiednio.";
- 15) w art. 16 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:
"4. Dotacje podmiotowe, o których mowa w ust. 2, mogą otrzymywać organizacje mniejszości lub mające istotne znaczenie dla kultury mniejszości instytucje kulturalne. Przepis art. 73 ust. 4 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 15, poz. 148, z późn. zm.) stosuje się odpowiednio.";

16) art. 17 otrzymuje brzmienie:

"Art. 17. Językiem regionalnym w rozumieniu ustawy jest język kaszubski. Przepisy art. 7-13 stosuje się odpowiednio, z tym że przez liczbę mieszkańców gminy, o której mowa w art. 12a, należy rozumieć liczbę osób posługujących się językiem regionalnym, urzędowo ustaloną jako wynik ostatniego spisu powszechnego.";

17) w art. 17 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 2 oraz dodaje się ust. 1 w brzmieniu:

"1. Za język regionalny w rozumieniu ustawy, zgodnie z Europejską Kartą Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, uważa się język, który:

- 1) jest tradycyjnie używany na terytorium danego państwa przez jego obywateli, którzy stanowią grupę liczebnie mniejszą od reszty ludności tego państwa,
- 2) różni się od oficjalnego języka tego państwa; nie obejmuje to ani dialektów oficjalnego języka państwa, ani języków migrantów.";

18) w art. 18 skreśla się ust. 2;

19) w art. 18 w ust. 3 po wyrazach "art. 16 ust. 2" dodaje się wyrazy "i 2a";

20) w art. 18 w ust. 3 przed wyrazem "stosuje" dodaje się wyrazy "oraz ust. 4";

21) w art. 22 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:

"3a. Organy, o których mowa w ust. 1 pkt 1, zgłaszają ministrowi właściwemu do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych swoich kandydatów na członków Komisji Wspólnej w terminie 90 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 3.";

22) w art. 22 w ust. 4 wyrazy "odpowiednio w liczbie" zastępuje się wyrazami "w liczbie";

23) w art. 26 w ust. 3 wyrazy "art. 20" zastępuje się wyrazami "art. 22";

- 24) w art. 27 w ust. 2 wyrazy "Członkom Komisji Wspólnej, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 2 i 3," zastępuje się wyrazami "Przedstawicielom organizacji mniejszości oraz społeczności posługującej się językiem, o którym mowa w art. 17, uczestniczącym w pracach Komisji Wspólnej";
- 25) w art. 27 po wyrazach "kosztów podróży" dodaje się wyrazy "i noclegów, na zasadach określonych w przepisach dotyczących wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy";
- 26) w art. 29:
- a) w ust. 2 skreśla się wyrazy "Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych",
  - b) w ust. 3 wyrazy ", o której mowa w ust. 2" zastępuje się wyrazem "Wspólną";
- 27) art. 30 otrzymuje brzmienie:
- "Art. 30. Organy administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe są obowiązane do przekazywania wojewodzie, w celu zaopiniowania, dokumentów dotyczących programów realizowanych z ich udziałem na terenie województwa, dotyczących mniejszości lub zachowania i rozwoju języka, o którym mowa w art. 17, finansowanych w całości lub części ze środków publicznych.";
- 28) w art. 32, w ust. 7 wyraz "religii" zastępuje się wyrazami "tradycjach religijnych";
- 29) w art. 33 w pkt 2 w zdaniu wstępnym wyrazy "ust. 3a" zastępuje się wyrazami "ust. 4a" oraz ust. 3a oznacza się jako ust. 4a;
- 30) w art. 37 po wyrazach "organizacje mniejszości" dodaje się wyrazy "oraz społeczności posługującej się językiem, o którym mowa w art. 17,";
- 31) w art. 38 wyrazy "za zgodą Sejmu" zastępuje się wyrazami "za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie";

32) art. 39 otrzymuje brzmienie:

"Art. 39. Pracownicy urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego zapewniający do dnia ogłoszenia ustawy realizację zadań z zakresu praw mniejszości narodowych i etnicznych, stają się z tym dniem pracownikami urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych. Przepisy art. 23¹ Kodeksu pracy stosuje się odpowiednio.";

33) w art. 40 w ust. 1 i 2 wyrazy "wejścia w życie" zastępuje się wyrazem "ogłoszenia";

34) w art. 40 w ust. 2 po wyrazach "z zakresu praw mniejszości" dodaje się wyrazy "oraz na wspieranie wydawania czasopism w języku regionalnym" oraz po wyrazach "mniejszości narodowe" dodaje się wyrazy "i etniczne".

WICEMARSZAŁEK SENATU

Ryszard JARZEMBOWSKI

UZASADNIENIE

Senat, w dniu 3 grudnia 2004 r., podjął uchwałę o wprowadzeniu 34 poprawek do ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Wiele z nich ma istotny charakter merytoryczny.

Przede wszystkim Senat opowiedział się jednoznacznie za pozostawieniem możliwości wprowadzenia w niektórych gminach języka pomocniczego. Dodanie art. 8a (poprawka nr 4) stanowi niezbędne, z punktu widzenia spójności ustawy, uzupełnienie jej przepisów dotyczących tego języka, zwłaszcza zakresu jego stosowania, zasad dopuszczenia do tego stosowania, nazwy Urzędowego Rejestru i jego charakteru. Ponadto poprawka ta podkreśla prymat języka polskiego poprzez zastrzeżenie, iż postępowanie odwoławcze odbywa się wyłącznie w języku urzędowym, oraz, łącznie z poprawką nr 5, jako przesłankę możliwości wprowadzenia w gminie języka pomocniczego ustanawia wymóg, aby liczba mieszkańców gminy należących do mniejszości stanowiła co najmniej 20% ogólnej liczby mieszkańców tej gminy. Senat uznał, iż przyjęcie takiego progu umożliwiającego zastosowanie języka pomocniczego w 51 gminach, stanowi rozwiązanie optymalne, zbliżone do analogicznych regulacji europejskich w tym zakresie.

Istotne znaczenie ma również poprawka nr 8, której celem jest obniżenie z 50% do 20% minimalnego udziału liczby mieszkańców gminy należących do mniejszości w ogólnej liczbie mieszkańców gminy, stanowiącego przesłankę ustalenia dodatkowej nazwy miejscowości, obiektu fizjograficznego lub ulicy w języku tej mniejszości. Senat uznał, iż rozwiązanie zaproponowane przez Sejm umożliwiający wprowadzenie dodatkowych nazw jedynie w 5 gminach nie jest wystarczające i czyni te ustawę martwym prawem w tym zakresie. Jednocześnie poprawka nr 8 umożliwia wystąpienie z wnioskiem o ustalenie dodatkowej nazwy miejscowości, jeżeli ponad połowa mieszkańców tej miejscowości biorących udział w konsultacjach opowiedziała się w nich za jej wprowadzeniem, nawet jeżeli miejscowość ta nie leży na terenie gminy, w której mieszka ponad 20% osób należących do mniejszości. Jest to rozwiązanie, które, zdaniem Senatu, pozwoli na urzeczywistnienie w szerszym zakresie praw mniejszości gwarantowanych ustawą.

Należy podkreślić, iż rozwiązania Senatu zaproponowane w pkt 4 i 8 uchwały, doprowadzają do spójności ustawy w zakresie wymaganego udziału osób należących do mniejszości w ogólnej liczbie mieszkańców w odniesieniu do możliwości wprowadzenia języka pomocniczego, jak i do ustalenia dodatkowych nazw ulic, miejscowości i obiektów fizjograficznych.

Do poprawek istotnie zmieniających ustawę należy zaliczyć również poprawki nr 14 i 15. Przyjmując poprawkę nr 14 (wraz z jej legislacyjną konsekwencją – poprawką nr 19) Senat kierował się przekonaniem, że droga otwartego konkursu przy przyznawaniu dotacji na rzecz mniejszości narodowych lub etnicznych nie zawsze jest właściwa, gdyż działania prowadzone przez organizacje mniejszości są autorskimi zadaniami tych organizacji i nie sposób ich powierzyć innym stowarzyszeniom. Sztywne trzymanie się otwartego konkursu ofert mogłoby doprowadzić do likwidacji tradycyjnych imprez i czasopism mniejszości.

Poprawka nr 15 wraz z poprawką nr 20 mają na celu usunięcie wątpliwości co do zgodności przepisu art. 16 z ustawą o finansach publicznych. Poprawka nr 15 wskazuje, zgodnie z wymogiem art. 69 ustawy o finansach publicznych, podmioty, którym może zostać przyznana dotacja podmiotowa, oraz wprowadza obowiązek podawania przez ministra do publicznej wiadomości wykazu jednostek, którym zostały przyznane dotacje wraz z ich kwotami.

Do pozostałych poprawek o merytorycznym znaczeniu można zaliczyć poprawki nr 6, 7, 11, 13, 24, 25, 27, 32 i 34.

Celem poprawki nr 6 jest zniesienie wymogu, aby dodatkowe nazwy miejscowości, obiektów fizjograficznych i ulic w języku mniejszości, były nazwami tradycyjnymi. Wymóg ten mógłby budzić wątpliwości interpretacyjne i merytoryczne, zwłaszcza w odniesieniu do nazw ulic. W miejsce tego określenia Senat proponuje dodanie w art. 11 ust. 2a, który rozciąga na nazwy ulic zakaz ustalania dodatkowych nazw nawiązujących do nazw nadanych okresie 1933 – 1945 przez władze Trzeciej Rzeczy Niemieckiej lub Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (poprawka nr 7).

Poprawka nr 11 wprowadza analogiczny jak w przypadku wpisu do Urzędowego Rejestru tryb odwoławczy od odmowy dokonania wpisu do Rejestru gmin i od jego wykreślenia, w poprawce nr 13 Senat proponuje natomiast wskazanie jako właściwego do zarządzenia tłumaczenia ustawy ministra odpowiedzialnego za jej realizację, oraz rozszerzenie tego tłumaczenia na języki mniejszości, które nie staną się językami pomocniczymi.

Poprawki do art. 27 mają na celu rozszerzenie podmiotowego i przedmiotowego zakresu zwrotu kosztów przewidzianego w tym przepisie. Po pierwsze Senat proponuje, aby zwrotu kosztów dokonywano również biorącym udział w pracach Komisji Wspólnej przedstawicielom mniejszości i społeczności posługującej się językiem regionalnym nie będącym jej członkami. Dotyczy to zwłaszcza pracy w podkomisjach, w których często biorą udział przedstawiciele mniejszości nieposiadający odpowiednich środków finansowych

(poprawka nr 24). W tym samym kierunku zmierza poprawka nr 25, wprowadzająca zwrot kosztów noclegów dla osób, o których mowa w art. 27.

Wychodząc naprzeciw zastrzeżeniom dotyczącym zakresu obowiązków informacyjnych wobec wojewody, zwłaszcza ciążących na organizacjach pozarządowych prowadzących działalność na rzecz mniejszości, wynikających z art. 30, a jednocześnie mając na względzie przepis art. 20 ust. 2, Senat proponuje poprawkę nr 27. Znosi ona obowiązek organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych do informowania wojewody o programach i działaniach dotyczących mniejszości realizowanych z ich udziałem na terenie województwa, oraz usuwa obowiązek przekazywania wojewodzie do zaopiniowania dokumentów dotyczących tych działań finansowanych ze środków publicznych.

Zgodnie z poprawką nr 39 do pracowników Ministerstwa Kultury, którzy, zgodnie z ustawą, mają stać się pracownikami Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, miałyby mieć zastosowanie tryb i zasady przeniesienia przewidziane w Kodeksie pracy dla przypadku przejścia zakładu pracy na innego pracodawcę.

Ostatnia z zaproponowanych przez Senat zmian ma na celu przesunięcie wszystkich środków pozostających obecnie w gestii Ministra Kultury do części 43, również środków przeznaczonych na wydawanie "Pomeranii", tak aby poziom finansowania zadań na rzecz mniejszości oraz języka regionalnego w pierwszym roku po wejściu ustawy w życie był nie niższy od zaplanowanego w budżecie na rok 2005.

Pozostałe poprawki mają charakter doprecyzowujący (poprawki nr 1, 2, 3, 12, 16, 17, 28, 33) bądź korygują uchybienia legislacyjne (poprawki nr 10, 18, 21, 22, 23, 26, 29, 30 i 31).